

Richtlijnen jeugdzorg

Aanbevelingen voor jeugdzorgprofessionals

In redelijk rap tempo worden op dit ogenblik gaandeweg veertien goed onderbouwde richtlijnen voor de jeugdzorg ontwikkeld en ingevoerd. Het NVO is samen met collega-beroepsverenigingen NIP en NVMW partner in dit ambitieuze door VWS gesubsidieerde programma waarmee we jeugdzorgprofessionals willen ondersteunen bij hun beroepsmatige handelen.

Medisch specialisten kennen zo'n 450 richtlijnen voor de behandeling van allerlei aandoeningen. En als de huisarts tijdens het consult niet naar u, maar naar zijn beeldscherm kijkt, is de kans groot dat hij een van de 150 richtlijnen voor die beroepsgroep raadpleegt. Jeugdgezondheidszorg heeft inmiddels aardig wat richtlijnen ontwikkeld. En ook de GGZ kent er een paar handen vol. Maar voor de jeugdzorg is dit onderwerp nieuw. Maar niet overbodig: de handelingsverlegenheid van professionals in de jeugdzorg is op een aantal onderwerpen groot. De in de laatste jaren sterk toegenomen kennis over 'wat werkt' verspreidt zich niet altijd even goed in het veld. En dat laatste kan leiden tot een ongewenste variatie in het handelen in de jeugdzorg en een zekere willekeur vanuit het perspectief van de cliënt.

Houvast

Het woord richtlijn associeer je al gauw met moeten, met keurslijf en dwang. Richtlijnen, zijn dat dan de nieuwe oekazes voor de jeugdzorg? Nog meer regeltjes in een onder de bureaucratie bijna bezwijkende sector? Je zou het bijna denken, maar niets is minder waar. Richtlijnen zijn inhoudelijke aanbevelingen van de *beroepsgroep zelf* die je helpen bij het maken van afwegingen. Het zijn eigen normen voor goed hulpverlenerschap. Ze onderstrepen eerder de autonomie van het professionele handelen dan dat ze hem knechten in een organisatie of structuur. Dat betekent overigens nog niet dat als we

eenmaal richtlijnen voor de beroepsbeoefenaren ontwikkeld hebben, deze ook vanzelfsprekend gebruikt worden in het proces van samen met de cliënt afwegen en beslissen. Onderzoek bij de jeugdgezondheidszorg leerde dat puur en alleen het verspreiden van richtlijnen slechts leidt tot een gebruik door ongeveer 15% van de betrokken professionals. Dat is onvoldoende om verschil te kunnen maken in de zorg. Specifieke invoeringsstrategieën zullen moeten worden ingezet om er voor te zorgen dat richtlijnen ook daadwerkelijk gebruikt worden. Om die reden is er in het Programma Richtlijnen Jeugdzorg naast geld voor ontwikkeling, ook geld voor de implementatie van richtlijnen gereserveerd.

Knelpunten in de praktijk al basis

Het ontwikkelen van richtlijnen is een vak apart. Er zijn handboeken over volgeschreven, methodieken ontwikkeld en er zijn zelfs internationale standaarden voor gemaakt. Een ieder die vanuit het NVO wel eens heeft meegewerkt aan de ontwikkeling van een richtlijn kan dat beaamen. De kern van een richtlijn bestaat uit een set van aanbevelingen voor het handelen met betrekking tot een specifiek probleem, stoornis of een proces. Ze zijn gebaseerd op door het veld gedefinieerde knelpunten bij het handelen. Zo zullen binnen het Richtlijnenprogramma Jeugdzorg richtlijnen worden ontwikkeld over zowel aandoeningen zoals verstoorde gehechtheid, meervoudige problematiek, stemmingsproblemen, ADHD en echtscheiding, als over processen zoals uithuisplaatsing, pleegzorg en residentiële



Kwaliteit van deze foto is laag, het bestaande fotobijchrift in de afbeelding wordt dan pixelig. We hebben daarom een normaal fotobijchrift geplaatst.

^ Wat kan jij voor Ruben doen?

jeugdzorg. Een volledige lijst onderwerpen is terug te vinden op de website www.richtlijnenjeugdzorg.nl.

Zorgvuldige weg

Aanbevelingen in de richtlijnen komen niet zomaar uit de lucht vallen. Er gaat een uitgebreide zoektocht aan vooraf die begint met het per onderwerp vaststellen van de knelpunten in de zorg, en het opstellen van zogenaamde uitgangsvragen waarop de richtlijn dan in de vorm van aanbevelingen antwoord op moet geven. Aan de hand van deze set uitgangsvragen wordt door een richtlijnontwikkelaar, gesteund door een werkgroep van inhoudelijk deskundigen, gezocht naar een deugdelijke onderbouwing voor de op te stellen aanbevelingen. Deze zoektocht naar 'evidence' gaat niet alleen over bewijs dat in wetenschappelijke studies gevonden kan worden. Ook praktijkkennis (de consensus onder beroepsbeoefenaren) en cliëntvoorkeuren maken hier onderdeel uit, en worden meegewogen bij het opstellen van aanbevelingen.

Niet de eerste zijn heeft een voordeel

Dat er voor de jeugdzorg nu pas richtlijnen worden ontwikkeld heeft zo zijn voordelen. We moesten natuurlijk nog veel leren, en we hebben daarbij goed in de keukens van anderen kunnen kijken. We zagen nogal eens richtlijnontwikkelpogingen die enorm in tijd (en geld) uitliepen, waar ongeveer iedereen zich mee bemoeide, die door onduidelijkheden in het proces niet tot autorisatie door beroepsverenigingen leidden, of die onvoldoende gebruikt werden in het veld. Dat heeft bij ons geleid tot een groot aantal maatregelen in de sfeer van project beheersing, zoals goede afgrenzing van de onderwerpen en betrokken beroepsgroepen, het doelmatig inzetten van bestuurlijke verantwoording naar beroepsverenigingen en, een apart invoertraject voor de proefinvoer van de conceptrichtlijn en de verspreiding en invoering van de definitieve richtlijnen.

In de praktijk getest

We zijn ons zeer bewust dat we de hoofden en harten van professionals in de jeugdzorg voor het gebruik van richtlijnen nog moeten zien te winnen. Hoe doen we

dat? In de eerste plaats willen we hele goeie richtlijnen te maken, die een deugdelijke onderbouwing hebben en die tegelijkertijd qua inhoud en uitvoering voldoende praktisch zijn zodat ze omarmd kunnen worden door het veld. Professionals in de jeugdzorg moeten de boodschap gelijk op kunnen pakken en begrijpen dat ze hier wat aan hebben en dat het hun zorg op een hoger plan kan brengen. Daar zijn veel van onze inspanningen bij de ontwikkeling nu op gericht. Drie richtlijnen zijn nu in een fase van uitproberen in het veld, en we zijn op basis van de eerste reacties erg positief gestemd.

In de tweede plaats proberen we zoveel mogelijk professionals in de jeugdzorg nu al te betrekken bij de ontwikkeling en de proefinvoer van richtlijnen. Alle richtlijnen worden uitgebreid in de praktijk uitgeprobeerd en de ervaringen van de werkvloer worden weer verwerkt in de richtlijn. In de derde plaats gaan we, beginnend bij de opleidingen, het hele beroepenveld duidelijk maken dat richtlijnen een directe steun zijn bij het handelen in de beroepspraktijk. En dat het goed onderbouwde aanbevelingen zijn, die je helpen de juiste afwegingen en keuzes te maken. Dat je dat altijd samen met je cliënten doet, in een proces van gedeelde besluitvorming ('shared decision making'). En dat cliënten daarbij geholpen worden door de cliëntversies die we van alle richtlijnen uit zullen brengen.

Het huidige programma loopt tot april 2015 en voorziet in de ontwikkeling en invoering van veertien jeugdzorg richtlijnen. Het uitkomen van iedere jeugdzorgrichtlijn zal onder andere worden gemarkeerd door de aankondiging van een geaccrediteerde studiemiddag van NVO en NIP. Maar ook daarna zullen de beroepsverenigingen NVO, NIP en NVMW zich willen inspannen om deze goed te beheren en zo nodig aan te passen, en om zo nodig nieuwe richtlijnen te ontwikkelen. De beroepsverenigingen bereiden daartoe de komende tijd een beheerorganisatie voor. <

*Flip Dronkers
Programmamanager richtlijnen jeugdzorg*